

Віктор СЕНИЦЬКИЙ
зберігач фондів II категорії
Національного музею-меморіалу жертв
окупаційних режимів «Тюрма на Лонцького»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1071-1802>
e-mail: exacted51@gmail.com

СТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ САМООБОРОНИ НА ТЕРИТОРІЇ СТАНІСЛАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В 1942–1943 РОКАХ

Показано формування і діяльність сил УНС на території Станіславської обл. у період німецької окупації. З'ясовано, що УНС почала створюватися ще восени 1942 р., як і Надвірнянський повітовий та Калуський окружний військовий штаб. З'ясовано обставини призначення І. Белейовича («Дзвінчука») командиром УНС у Станіславській обл. Висвітлено діяльність І. Белейовича («Дзвінчука») як обласного командира УНС, показано його роботу по військовому напрямі, а саме: створення обласного, окружних та повітових військових штабів і підбір кадрів на різні посади у штабах. Подано інформацію про обласні військові конференції, які відбулися весною 1943 р. на території Станіславської обл., узагальнено їхні рішення, щодо розгортання сил УНС, реакцію командування УНС і керівництва ОУН на створення дивізії «Галичина». Показано задум командування УНС у Галичині щодо створення повстанських формувань в області. Досліджено формування перших куренів УНС на території Станіславщини – «Чорні чорти» ім. Є. Коновальця та «Гайдамаки». Показано, що, крім двох великих повстанських формувань (куренів), на території Станіславської обл. формувалися також дрібні підрозділи – рої та чоти різної чисельності. Проаналізовано всі зміни, які відбувалися із кількістю та чисельністю повстанських формувань у Станіславській обл. упродовж 1943 р. Окрему увагу звернено на німецькі окупаційні сили на території області.

Також у дослідженні показано боротьбу повстанців проти нацистських окупантів, зокрема, що німецькі окупаційні сили (Вермахт і поліція), відчуваючи загрозу від українських націоналістів, після розгрому червоних партизанів у Карпатах почали наступальні операції проти УНС у досліджуваному терені. Упродовж серпня–листопада 1943 р. велися постійні бої між повстанськими відділами й німецькими окупаційними підрозділами.

Ключові слова: Українська народна самооборона, ОУН, Станіславська область, німецькі окупанти, повстанські відділи.

Можна констатувати, що попри велику кількість праць щодо Організації українських націоналістів (ОУН) і Української повстанської армії (УПА), дослідники дуже мало приділяють уваги Українській народній самообороні (УНС). Майже відсутні

спеціальні розвідки, які би детальніше розглядали УНС, зосереджувалися на окремих територіях галицького краю (областях, округах або повітах ОУН), а не в загальному описували створення і діяльність УНС у Галичині в 1943 р. Серед останніх, зокрема, необхідно виокремити дослідження Михайла Романюка¹, Ігоря Дрогобицького².

Першим з істориків, хто заторкнув тему УНС у Станіславській обл., був Лев Шанковський³, після нього це питання розглядали Петро Арсенич⁴ і Володимир Сілецький⁵. Розпрацьовували це питання також Григорій Дем'ян⁶, Василь Тимків⁷ та Василь Ільницький⁸. На жаль, праця Л. Шанковського досить загально описує діяльність УНС на території Станіславської обл., як і П. Арсенич та Г. Дем'яна. Більше уваги вони приділили її наступниці на цій території – військовій окрузі УПА «Говерля». Виняток становлять статті В. Сілецького і В. Тимківа. Так, перший досить багато уваги присвятив протистоянню УНС із німцями, а другий розповідає про вишкіл УНС на території Станіславської обл. Окремо треба виділити роботу В. Ільницького, який розповів про створення, становлення та трансформацію УНС загалом у Карпатському краю ОУН, який на той час охоплював значну частину Дрогобицької та Станіславську обл. Але оскільки його робота не була присвячена винятково створенню і діяльності УНС на зазначеній території, то не повною мірою розкриває питання.

¹ Романюк М. Українська народна самооборона та формування відділів Української повстанської армії на теренах Золочівської округи ОУН (літо 1943 р. – перша половина 1944 р.). *Новітня доба* / відп. ред. І. Соляр. Львів, 2014. Вип. 2. С. 37–48; Романюк М. Розбудова оунівського підпілля Золочівської округи в період німецької окупації. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. редкол. М. Литвин. Львів, 2015. Вип. 27: Ювілейний збірник на пошану Юрія Сливки. С. 253–265.

² Дрогобицький І. Особливості використання досвіду збройної боротьби за державність 1918–1919 років у справі творення Української народної самооборони (1943). *Новітня доба* / гол. ред. М. Романюк. Львів, 2018. Вип. 6. С. 32–40.

³ Шанковський Л. Тринадцять літ... (Дії УПА й збройного підпілля ОУН на терені військової округи ч. 4 «Говерля» в 1943–1956 рр.). *Альманах Станіславівської землі. Збірник матеріалів до історії Станіслава і Станіславщини* / ред.-упоряд. Б. Кравців. Нью-Йорк; Торонто; Мюнхен: Наукове товариство ім. Шевченка, 1975. Т. 1. С. 163–193.

⁴ Арсенич П. Сторінки збройної боротьби УПА на Прикарпатті. *Організація Українських Націоналістів і Українська Повстанська Армія. Історія, уроки, сучасність*: матеріали наукової конференції Всеукраїнського Братства вояків УПА (м. Івано-Франківськ, 16–17 січня 1993 р.). Стрий: ТОВ «УВІС», 1993. С. 58–62.

⁵ Сілецький В. Боротьба УНС та УПА проти гітлерівських окупантів на території Станіславської області. *Організація Українських Націоналістів і Українська Повстанська Армія. Історія, уроки, сучасність*: матеріали наукової конференції Всеукраїнського Братства вояків УПА (м. Івано-Франківськ, 16–17 січня 1993 р.). Стрий: ТОВ «УВІС», 1993. С. 99–100.

⁶ Дем'ян Г. Гуцульщина у визвольній боротьбі ОУН і УПА. Нарис історії та фольклористики. (Частина 2). *Визвольний шлях*. 2000. Кн. 4. С. 36–55.

⁷ Тимків В. Початки організації військового вишколу УПА на Прикарпатті (червень–грудень 1943 р.). *Галичина. Всеукраїнський науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис*. Івано-Франківськ, 2013. Ч. 24: До 70-річчя створення Української повстанської армії. С. 118–122.

⁸ Ільницький В. І. Організація української народної самооборони на теренах карпатського краю ОУН. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: «Історія»*. Вінниця, 2017. Вип. 25. С. 122–128.

Мета статті – показати створення і становлення Української народної самооборони на території Станіславської обл. як окремої військово-територіальної структури організації.

Через особливі географічні умови – гори й великі лісові масиви – саме на території Станіславської обл. найшвидше, мабуть, з усіх галицьких областей розпочалися військово-приготування організації. За свідченнями Івана Белейовича («Дзвінчука»)⁹, військова праця на території регіону почалася восени 1942 р., коли Лука Павлишин («Вовк»), керівник військової референтури крайового проводу ОУН ЗУЗ (Західноукраїнських земель)¹⁰, призначив його заступником керівника військової референтури Станіславського обласного проводу ОУН Івана Гудзоватого, а з часом він і сам очолив цю референтуру¹¹. Перед тим, як почати роботу у Станіславському обласному проводі ОУН Іван Белейович («Дзвінчук») закінчив свої справи в Надвірнянському повітовому проводі та в листопаді 1942 р. створив при ньому повітовий військовий штаб, який очолив Костянтин Петер («Сокіл»)¹². Також у листопаді–грудні 1942 р. Іван Белейович («Дзвінчук») зустрівся із Василем Андрусяком («Різуном») та Степаном Фрасуляком («Хмелем»), з якими обговорив питання створення при Коломийському й Калуському окружних проводах окружних військових штабів. Як результат у грудні 1942 р. при Калуському окружному проводі ОУН був створений окружний військовий штаб¹³.

У січні 1943 р. І. Белейович («Дзвінчук») зустрічається зі своїм зверхником Л. Павлишиним («Вовком»), який передає йому список із 24 легіонерів (бійців батальйонів «Нахтігаль» і «Роланд») колишніх жителів Станіславської обл. для залучення їх до роботи у військовій референтурі¹⁴.

Упродовж січня–лютого 1943 р. створюється обласний військовий штаб, який уже навесні розпочав роботу¹⁵. До нього входили:

1. І. Белейович («Дзвінчук») – обласний командир УНС¹⁶.

2. «Рак» (особа неідентифікована) – начальник розвідки¹⁷. Наступником став В. Андрусяк («Різун»)¹⁸. За спогадами П. Мельника («Хмари») цю посаду також обіймав К. Петер («Сокіл»)¹⁹.

⁹ Галузевий державний архів Служби безпеки України (далі – ГДА СБУ). Ф. 5. Спр. 67448. Т. 1. Арк. 40, 120.

¹⁰ ГДА СБУ. Ф. 6. Спр. 33286фп. Т. 1. Арк. 120, 213–214.

¹¹ Там само. Арк. 123.

¹² Там само. Ф. 5. Спр. 67448. Т. 1. Арк. 164.

¹³ Там само. Арк. 171.

¹⁴ Там само. Арк. 173.

¹⁵ Там само. Арк. 167, 176, 196.

¹⁶ Содоль П. Українська Повстанча Армія. 1943–1949. Довідник І. Нью-Йорк: Пролог, 1994. С. 66; «Грім» – полковник УПА Микола Твердохліб. Спогади і матеріали / упоряд. Р. Грицьків. Торонто; Львів: Вид-во «Літопис УПА», 2008. С. 55. (Літопис УПА. Серія «Події і люди»; кн. 5); Мельник Петро сотник УПА П. Хмара. В огні повстання. УПА на відтинку Чорного Лісу 1943–1945 / упоряд.: С. Лесів, Я. Коретчук. Калуш: Карпатський акцент, 2014. С. 11.

¹⁷ ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67448. Т. 1. Арк. 176, 197.

¹⁸ Там само. Арк. 123, 197.

¹⁹ Мельник Петро сотник УПА П. Хмара. В огні повстання... С. 11.

3. «Доктор» (особа неідентифікована) – начальник зв'язку²⁰.

4. Василь Дейчовський – зброяр. Потім на цій посаді його замінив «Орлик» (особа неідентифікована)²¹. Також є інформація, що цю посаду обіймав Микола Мороз («Дир») ²².

5. Ярослав Струтинський («Новий») – від листопада 1943 р. член штабу й ад'ютант обласного командира УНС²³.

6. За свідченнями Василя Чижевського («Демида») до штабу також входив Микола Твердохліб («Грім»), однак які функції він там виконував, невідомо²⁴.

Організаційно Станіславська область ОУН поділялася на три округи: Коломийську, Калуську і Станіславську²⁵. При проводі кожної були створено окружні військові штаби²⁶. Командиром Коломийського став Василь Андрусак («Різун») ²⁷, пізніше – Михайло Пелих («Герцик»), а Дмитро Горнякевич («Книш») – заступником²⁸, який із часом замінив його на цій посаді²⁹. Командиром Калуського окружного штабу був Степан Фрасуляк («Хмель») ³⁰, потім – Яків Дуб («Клименко») ³¹ й Іван Кобилиця («Козак») ³². Станіславський окружний військовий штаб спочатку очолював сам Іван Белейович («Дзвінчук»), а потім – Степан Будрин («Шрам») ³³. При повітових проходах ОУН були створені повітові військові штаби.

Станіславська округа: Надвірнянський повітовий військовий штаб – командир Костянтин Петер («Сокіл») ³⁴, Глумацький – командир Михайло Кузичин («Комар») ³⁵, Станіславський – командир Сильвестр Маланюк³⁶.

²⁰ ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67448. Т. 1. Арк. 176, 197.

²¹ Там само.

²² Мельник Петро сотник УПА П. Хмара. В огні повстання... С. 11.

²³ Содоль П. Українська Повстанча Армія. 1943–1949. Довідник II. Нью-Йорк: Пролог, 1995. С. 92.

²⁴ ГДА СБУ. Ф. 6. Спр. 33286 фп. Т. 2. Арк. 115.

²⁵ Содоль П. Українська Повстанча Армія. 1943–1949. Довідник II. С. 189.

²⁶ ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67448. Т. 1. Арк. 121, 171.

²⁷ Там само. Арк. 121.

²⁸ Там само. Арк. 174.

²⁹ Мельник Петро сотник УПА П. Хмара. В огні повстання... С. 12; ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67448. Т. 1. Арк. 40, 123.

³⁰ ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67448. Т. 1. Арк. 121.

³¹ Мельник Петро сотник УПА П. Хмара. В огні повстання... С. 13.

³² Лесів С., Ганцюк П. Курінь УПА «Промінь»: історія формування та бойовий шлях відділів. Калуш; Івано-Франківськ: Історичний клуб «Магура», 2016. С. 51.

³³ ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67448. Т. 1. Арк. 121–122; Мельник Петро сотник УПА П. Хмара. В огні повстання... С. 12.

³⁴ Там само. Ф. 5. Спр. 67448. Т. 1. Арк. 164.

³⁵ Мельник Петро сотник УПА П. Хмара. В огні повстання... С. 23.

³⁶ ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67448. Т. 1. Арк. 122.

Коломийська округа: Косівський повітовий військовий штаб – командир Олекса Доляк («Крига»)³⁷, Городенківський – командир Семен Матейко («Гордицький»)³⁸, Коломийський і Снятинський – командири невідомі³⁹.

Калуська округа: Галицький повітовий військовий штаб – командир Петро Мельник («Хмара»)⁴⁰, Долинський – командир Ярослав Юсип («Журавель»)⁴¹, Калуський – командир невідомий⁴².

У березні або квітні 1943 р. у м. Станіслав була проведена обласна військова конференція, на яку прибули окружні військовики. З їхніх звітів І. Белейович («Дзвінчук») довідався про те, як організована військова справа в округах. Після конференції він вирушив з інспекційною поїздкою спочатку в Калуську, а відтак у Коломийську округу⁴³. Повертаючись у м. Станіслав, зрозумів, як у терені проходить військова організаційна праця, і на цій підставі видав наказ окружним та повітовим військовикам, який зобов'язував також районних і станичних. Всім окружним військовикам наказав, щоб кожен у своєму терені zorganizував військову референтуру:

а) мобілізаційним – провести статистику населення і скласти мобілізаційні списки;

б) розвідникам – вести детальну розвідку про розташування ворожих сил, військового майна тощо;

в) зв'язківцям – налагодити лінію зв'язку по цілій області й скласти списки апаратів, телефонів, радіоапаратів;

г) зброярям – підготувати списки зброї і постягати її у відповідні місця;

д) квартирунковим – підготувати списки возів, роверів, авт і заготувати певну кількість харчів про запас⁴⁴.

Під кінець квітня І. Белейович («Дзвінчук») видав наказ окружним військовикам, щоби вони підшукали військових інструкторів і почали військовий вишкіл. Із початком травня останні розпочали роботу з вишколу населення по селах та готувати людей для УНС. У той же час відбулася обласна конференція в с. Ямниця, яку проводив командир УНС у Галичині Олександр Луцький («Андрієнко») і на якій були присутні Станіславський обласний провідник ОУН Ярослав Мельник («Роберт»), обласний військовий штаб та окружні військовики. Тоді в Галичині німецьке військоове командування організувало дивізію «Галичина». На конференції було вирішено:

1. Затримати частину людей, щоб не йшли до дивізії СС, а щоб залишилися для формування відділів УНС.

2. Вислати частину людей, здатних до війська, на Волинь для поповнення відділів УПА та їх вишкіл.

³⁷ Коломийська округа ОУН. Документи і матеріали. 1945–1952 / упоряд.: Д. Проданик, В. Гумєнюк. Київ; Торонто: Вид-во «Літопис УПА», 2015. С. 810, 965. (Літопис УПА. Нова серія; т. 25).

³⁸ Там само. С. 811, 871.

³⁹ ГДА СБУ. Ф. 13. Спр. 372. Т. 56. Арк. 9–12.

⁴⁰ Там само. Ф. 5. Спр. 67448. Т. 1. Арк. 122–123, 174.

⁴¹ Лесів С., Ганцюк П. Курінь УПА «Промінь»... С. 59.

⁴² ГДА СБУ. Ф. 13. Спр. 372. Т. 56. Арк. 9–12.

⁴³ Мельник Петро сотник УПА П. Хмара. В огні повстання... С. 13–14.

⁴⁴ Там само. С. 14.

3. Частково провести набір до УНС⁴⁵.

Була проведена пропагандивна акція для зголошення добровольців в УНС, яка за короткий час набувала стихійності. Як пише Микола Лебедь: «На заклик голосяться не тільки молоді, але й батьки. Доходить до того, що батько з сином, потайки один перед одним пригтовляються до вимаршу, відкопують і чистять найкращу зброю. Число добровольців таке велике, що мусить з'явитися окрема інструкція, скільки добровольців з даного терену можна прийняти. А вже гірше тим, кого лікарська комісія на одному з етапів відіслала додому як нездібного до воєнної служби»⁴⁶. Також у гірській терен доставляли харчі, шкіру, мило, полотно та зброю. Загалом всебічно допомагали бійцям УНС, які розташовувалися у важкодоступних місцях гірських масивів⁴⁷.

За задумом командира УНС у Галичині О. Луцького («Андриєнка») на території Станіславщини мало бути сформовано два курені чисельністю від 800 до 1 000 чоловік⁴⁸, що і було реалізовано за короткий час.

Перший – «Чорні чорти» ім. Є. Коновальця. Командир – хорунжий Ілько Рачок («Липей») ⁴⁹, він же командував і першою сотнею⁵⁰. Другою командував Микола Яворський («Козак») ⁵¹, а третьою – Михайло Дарабан («Дон») ⁵². Чисельність куреня становила приблизно 400–450 бійців. Розташовувався він у районі с. Микуличин і Березина Яремчанського р-ну Станіславської обл. ⁵³.

Другий – «Гайдамаки», до жовтня 1943 р. мав назву «Тигри». Історик Руслан Забілий вважає, що командир куреня С. Фрасуляк («Хмель») був причетний до створення у 1942 р. школи кадрів ОУН «Тигри», яка базувалася на Долинщині, а потім на її основі сформовано вишкільний курінь «Тигри»⁵⁴. До нього входило дві сотні: «Трембіта», командир – «Чорнобровий», розташовувалася в лісах Долинського р-ну Станіславської обл. ⁵⁵, і «Сіроманці», перший командир – Андрій Тучапєць («Верх»), з 15 липня 1943 р. – Дмитро Карпенко («Яструб») ⁵⁶, розташовувалася на г. Чорна Сигла Болехівського р-ну Станіславської обл. ⁵⁷. Чисельність куреня на літо – при-

⁴⁵ Мельник Петро сотник УПА П. Хмара. В огні повстання... С. 15.

⁴⁶ Лебедь М. УПА. Українська повстанська армія. Її генеза, ріст і дії у визвольній боротьбі українського народу за Українську Самостійну Соборну Державу. Репринтне вид. Дрогобич: Відродження, 1993. Ч. 1. Німецька окупація України. С. 86.

⁴⁷ «Грім» – полковник УПА Микола Твердохліб... С. 60; Лебедь М. УПА. Українська повстанська армія... С. 86.

⁴⁸ ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67418. Т. 1. Арк. 248.

⁴⁹ Там само. Арк. 249.

⁵⁰ Андрусак М. Командири відділів 21-го (Коломийського) тактичного відтинку УПА «Гуцульщина»: Історико-біографічне дослідження. Коломия: Вік, 2005. С. 78.

⁵¹ Там само. С. 36, 78.

⁵² Там само. С. 27, 78.

⁵³ ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67418. Т. 1. Арк. 249.

⁵⁴ Забілий Р. Полковник УПА Степан Фрасуляк-«Хмель». *Український визвольний рух*. Львів, 2005. Зб. 5. С. 194.

⁵⁵ ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67418. Т. 1. Арк. 249–250.

⁵⁶ Мороз В. Перший командир «Сіроманців». *Шлях перемоги*. 2012. 7 березня. С. 6.

⁵⁷ ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67418. Т. 1. Арк. 250.

близно 307–327 бійців⁵⁸. Згідно з хронікою, курінь «Гайдамаки» сотні «Сіроманці» на 20 жовтня 1943 р. чисельно зріс до 500 бійців⁵⁹.

Також відомо про існування менших підрозділів УНС на території Станіславщини. Зокрема, про створення на Снятинщині в липні 1943 р. відділу особливого призначення (ВОП)* із 17 чоловік під командуванням В. Андрусяка («Різуна»), який у вересні розширився до чоти, а в листопаді стає сотнею УНС «Змії»⁶⁰. У той же час улітку 1943 р. на Косівщині створено відділ УНС Василя Федюка («Куряви») ⁶¹. Також відомо про існування двох чот – у Галицькому⁶² і Коломийському р-нах⁶³. Ще один підрозділ УНС створено на Косівщині восени 1943 р. під командуванням «Хмари»⁶⁴. Тоді ж дезертирували з німецької служби та приєдналися до УНС близько 50 татар, із них була сформована чота, яку очолив Василь Скригунець («Гамалія») ⁶⁵. Ймовірно, у кожній окрузі мало бути сформовано 3 або 4 чоти по 30–40 осіб у кожній. Також не треба відкидати можливості існування окремих роїв, що не входили до складу чот. Отже, чисельність окремих роїв і чот в області могла коливатися від 300 до понад 500 бійців.

Восени 1943 р. на території Станіславської обл. відбувається реорганізація підрозділів УНС. Під кінець жовтня 1943 р. сотні «Сіроманці» та «Трембіта» одержали наказ відправлятися у Тернопільську і Львівську обл.⁶⁶. Відповідно «Сіроманці» під командуванням Дмитра Карпенка («Яструба») вирушили на Тернопільщину⁶⁷, а «Трембіта» на чолі з Іваном Капало («Бродягою»), який замінив на цій посаді

⁵⁸ Допіра Б. «Сіроманці». Відділ окремого призначення. Львів: НВФ «Українські технології», 2003. С. 17; Воєнна округа УПА «Буг». Документи і матеріали. 1944–1948. Київ; Торонто, 2009. Кн. 1 / упоряд.: В. Мороз, О. Вовк. 800 с. (Літопис УПА. Нова серія; т. 12). С. 478; Третя подільська воєнна округа УПА «Лисоня». Документи й матеріали / ред. Є. Штендера. Торонто: Вид-во «Літопис УПА», 1989. (Літопис Української повстанської армії; т. 12). С. 218.

⁵⁹ Воєнна округа УПА «Буг». Документи і матеріали. 1944–1948. Київ; Торонто, 2009. Кн. 1... С. 479.

* Відділ особливого призначення (ВОП) – оперативно-бойовий підрозділ. У кожному підпільному районі, зазвичай, мав діяти один ВОП. Це були окремі чоти (20–40 осіб на район), які діяли за наказом військового референта або керівника СБ ОУН району, однак, на відміну від боївок СБ ОУН, вони не мали слідчо-каральних функцій, а проводили диверсійно-бойові акції на своїй території.

⁶⁰ Содоль П. Українська Повстанча Армія. 1943–1949. Довідник І. С. 63; Кічак І. Українське революційне підпілля на Коломийщині. *Визвольний шлях*. 1994. Кн. 3. С. 319.

⁶¹ Кічак І. Українське революційне підпілля... С. 319.

⁶² Яшан В. Під брунатним чоботом. Німецька окупація Станіславщини в Другій світовій війні, 1941–1944. Торонто: [б. в.] 1989. С. 91.

⁶³ Боляновський А. Боротьба УПА проти нацистського окупаційного режиму. 1943 рік. Українська Повстанська Армія у боротьбі проти тоталітарних режимів. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2004. Вип. 11. С. 176.

⁶⁴ Кічак І. Українське революційне підпілля... С. 319.

⁶⁵ Гарасимів І. («Палій»). З юнацьких мрій – у ряди УПА. Спогади ройового УПА / ред. І. Тимочко-Камінська, С. Голяш. Торонто; Львів: Вид-во «Літопис УПА», 1999. С. 21. (Літопис Української повстанської армії; т. 29).

⁶⁶ Воєнна округа УПА «Буг». Документи і матеріали. 1944–1948. Київ; Торонто, 2009. Кн. 1... С. 479.

⁶⁷ Там само.

«Чорнобрового», – на Львівщину⁶⁸. Після відходу сотень до куреня «Гайдамаки» почався новий призив. До тижня було організовано три сотні. Першу очолив Артем Шпачинський («Панас»), другу – Володимир Верещинський («Ясьмін») ⁶⁹, а третьою стала сотня «Кривоніс» під командуванням «Чмелика», яка прибула з Дрогобицької обл. При цьому необхідно наголосити, що остання була сформована в жовтні 1943 р. після демобілізації хворих бійців куреня «Кривоніс І» зі здорових⁷⁰.

У 20-х числах листопада 1943 р. у с. Березів курінь «Чорні чорти» ім. Є. Коновальця розділено на дві частини⁷¹. Дві чоти⁷², за іншими даними – півтори сотні⁷³, відійшли до Чорного лісу⁷⁴, де з прибулих бійців і відділу В. Андрусяка («Різуна»), який вже перебував тут, сформовано дві сотні: «Змії» під командуванням В. Андрусяка («Різуна») і «Месники» М. Дарабана («Дона») ⁷⁵.

Друга частина куреня «Чорних чортів» залишилася на Гуцульщині під командуванням М. Яворського («Козака») ⁷⁶, де частина бійців була відпущена додому за станом здоров'я⁷⁷, а з решти М. Яворський («Козак») створив бойову сотню⁷⁸, яка, можливо, одержала назву «Сурми»⁷⁹. Так припинив існування курінь «Чорні чорти» ім. Є. Коновальця.

Загалом на початок грудня 1943 р. у Станіславській області ОУН сотні УНС розмішувалися так: у Калуській окрузі – курінь «Гайдамаки», який нараховував три сотні під командуванням «Хмеля», у Станіславській – дві сотні – «Змії» і «Месники», а в Коломийській – сотня під командуванням М. Яворського («Козака»). Їхня чисельність невідома, однак, можна припустити, що становила приблизно 120–160 бійців кожна. Отже, у Станіславській обл. чисельність бійців УНС у складі 6-ти сотень налічувала приблизно 720–960 бійців, а з урахуванням дрібних підрозділів УНС, мабуть, коливалася від 1 020 до понад 1 460.

Після розгрому червоних партизанів у Станіславській обл. у серпні 1943 р. німці звертають увагу на українських націоналістів, які на той час активно розбудовували УНС. Відомо, що тоді на території області вони мали в розпорядженні такі регулярні

⁶⁸ Третя подільська воєнна округа УПА «Лисоня»... С. 226.

⁶⁹ Ремесло повстанця. Збірник праць підполковника УПА Степана Фрасуляка-«Хмеля» / упоряд. Р. Забілий. Львів: Центр досліджень визвольного руху, 2007. С. 50.

⁷⁰ Павлишин Л. С. «На грані двох світів...»: спогади військовика-бандерівця. Львів: СПОЛОМ, 2010. С. 221; ГДА СБУ. Ф. 2-Н. Оп. 110 (1954). Спр. 2. Т. 6. Арк. 31–32.

⁷¹ Група УПА «Говерля». Кн. 2: Споми́ни, статті та видання історично-мемуарного характеру / упоряд. Петро Содоль. Торонто: Вид-во «Літопис УПА», 1992. С. 144. (Літопис Української повстанської армії; т. 19).

⁷² Там само. С. 127.

⁷³ ГДА СБУ. Ф. 6. Спр. 33286 фп. Т. 1. Арк. 53–54.

⁷⁴ Чижевський В. Організація військової праці ОУН. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2019. С. 26.

⁷⁵ Забілий Р. Нарис історії куреня «Скажених». *Український визвольний рух*. Львів, 2003. Зб. 1. С. 126–127.

⁷⁶ Чижевський В. Організація військової праці ОУН... С. 26.

⁷⁷ ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67448. Т. 2. Арк. 163–164.

⁷⁸ Содоль П. Українська Повстанча Армія. 1943–1949. Довідник II. С. 116.

⁷⁹ Чижевський В. Організація військової праці ОУН... С. 26; Андрусяк М. Командири відділів... С. 32, 66.

підрозділи: частини 4-го, 13-го та 26-го поліцейських полків СС (SS, Schutzstaffeln), моторизований батальйон жандармерії, 827-й волго-татарський батальйон і зенітний дивізіон СС. Останній разом із особовим складом одного з трьох вказаних поліцейських полків входив до складу «Загону Лелека», який дислокувався в Коломиї. Крім цих сил, у наявності були два збірні підрозділи: 2-й батальйон атакуючої групи «Штенгель» та атакуюча рота «Ебіленга», чисельність і склад яких невідомі⁸⁰.

Перша сутичка між УНС і німцями на території Станіславщини відбулася 9 серпня 1943 р. у с. Михалкові на Коломийщині⁸¹. Починаючи із серпня 1943 р., німці проводили постійні наступальні акції на сили УНС в області. 14 серпня 1943 р. у с. Межигірці Галицького повіту вони оточили й атакували чоту УНС чисельністю до 30 чоловік. Близько 20 повстанцям вдалося прорватися з оточення⁸².

У середині серпня 1943 р. на сотню УНС під командуванням М. Яворського («Козака»), яка прямувала в Карпати, німці здійснили напад. У результаті нападники втратили 5 чоловік убитими і полоненого. З боку сотні УНС боєць загинув, ще одного поранено, також втрачено обоз сотні⁸³.

У суспільно-політичному огляді подій у Станіславській області ОУН за період з 25 серпня по 25 вересня 1943 р. невідомий оунівський автор писав: «Великий підйом у населення [зробило] створення УНС-у. Народ в УНС-і бачить зав'язок української армії і покладає на неї великі надії. Створення УНС, посилило в масах жертвенність та віру в правдивість кличів ОУН та її політичну рацію й силу»⁸⁴.

На початку вересня 1943 р. курінь «Чорні чорти» провів ще один бій із німцями, у якому втратив 3 стрільців вбитими, а німці – аж 35⁸⁵.

Отож, 24 і 25 вересня 1943 р. німці почали концентрувати війська й поліцейські сили на території Долинського повіту, бо поляки їм повідомили, що в горах розташований табір УНС сотні «Трембіта». Проти ночі на 26 вересня частини батальйону шуцполіції розташувалися в м. Долині. Силами близько 700 чоловік німці двома шляхами – Перегінськ–Ілемня і Вигода–Велджі – вирушили в гори з метою ліквідації табору УНС. На світанку 25 вересня поліція в кількості 300 осіб під'їхала вузькоколійкою до місцевості Суходіл і звідти почала наступ. У с. Ілемня, Спас, Суходіл, Перегінсько, Ріпне німці розташували залоги від 100 до 150 чоловік. Уранці, близько 8-ї, зав'язалася перестрілка, що переросла в бій, який тривав 4 год, – німці змушені були відступити. 26 вересня в 6-й вони почали наступати з новими силами – бій тривав до 15-ї. І цього разу німці відступили. 27 вересня вони вирішили відходити з гір – у кількості 300 чоловік сіли на вузькоколійку й вирушили в напрямку с. Суходіл. На цьому шляху уенесівці зробили засідку, у результаті якої німці втратили понад

⁸⁰ Державний архів Львівської області (далі – Держархів Львівської обл.). Ф. Р-66. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 2, 5 зв; 9 зв.

⁸¹ Боляновський А. Боротьба УПА проти нацистського окупаційного режиму... С. 176.

⁸² Яшан В. Під брунатним чоботом... С. 91.

⁸³ Група УПА «Говерля». Кн. 2: Спомини, статті та видання історично-мемуарного характеру... С. 127; Медична опіка в УПА. Торонто; Львів: Вид-во «Літопис УПА», 2001. Кн. 2 / ред. М. Ріпецький. С. 181–182. (Літопис Української повстанської армії; т. 32).

⁸⁴ ГДА СБУ. Ф. 13. Спр. 376. Т. 71. Арк. 60.

⁸⁵ Група УПА «Говерля». Кн. 2: Спомини, статті та видання історично-мемуарного характеру... С. 127.

200 чоловік убитими і декілька десятків пораненими⁸⁶. За іншими даними – 80 убитими та 88 пораненими⁸⁷. Учасник бою, хорунжий «Вихор», стверджував, що з боку німців було вбито приблизно 90 чоловік і 20 поранених⁸⁸, а повстанська хроніка подає 50–60 вбитих та багато поранених зі сторони ворога⁸⁹.

Невідомий оунівський автор у суспільно-політичному огляді по Станіславській області ОУН за період із 25 вересня по 25 жовтня 1943 р. стверджував, що вдалі бої УНС проти німців (Калуська округа) підбадьорюють населення і воно морально підтримує УНС⁹⁰.

Під кінець вересня 1943 р. чота під командуванням Дмитра Гаха («Скуби») з куреня «Чорні чорти» розбила на дорозі Космач–Коломия чотири вантажні автомобілі. Було вбито близько 70 німців⁹¹. Діяльність УНС занепокоїла німців, і вони 10 жовтня 1943 р. оголошують у Галичині винятковий стан та вводять у дію т. зв. «нагли суди» поліції безпеки⁹².

Так, 15 жовтня 1943 р. німці з м. Коломиї провели наступ на курінь «Чорні чорти» – наступали силами одного поліцейського батальйону й однієї роти з 1-го батальйону атакуючої групи (154-та резервна дивізія)⁹³. Під час бою повстанці втратили 3-х убитими, а німці – 7 поліцейських, серед них капітана, спеціаліста з боротьби із партизанами⁹⁴. За іншими даними, німці втратили понад 20 чоловік убитими і стільки ж пораненими⁹⁵.

Німці 27 листопада великими силами оточили табір УНС у Чорному лісі між с. Посіч і Завій⁹⁶. Вони наступали за підтримки авіації з с. Майдан, Посічі й Зава⁹⁷. Спочатку в таборі здійнялася метушня через раптовий напад, але за короткий час вдалося опанувати ситуацію і відбити атаки, завдавши ворогові значних втрат⁹⁸. Тут

⁸⁶ ГДА СБУ. Ф. 13. Спр. 376. Т. 61. Арк. 94; Архів Центру досліджень визвольного руху (далі – АЦДВР). Ф. 9. Т. 9. Од. зб. 001. Арк. 4; National Archives and Records Administration (далі – NARA). Т. 501. R. 217. F. 000 472, 000 475, 000 481, 001 127.

⁸⁷ Хмель Ф. С. Українська партизанка (з крайових матеріалів). Львів: Шлях перемоги, 1993. С. 120. (Бібліотека українського націоналіста; ч. 2).

⁸⁸ Чорний ліс. Видання команди Станіславівського тактичного відтинка УПА (Чорний ліс), 1947–1950. Передрук підпільного журналу УПА. Торонто: Вид-во «Літопис УПА», 1989. Кн. 2. 1948–1950 / відп. ред. Є. Штендера. С. 112. (Літопис Української повстанської армії; т. 4).

⁸⁹ Українські націоналісти в боротьбі проти нацизму: збройне протистояння, спротив в німецьких тюрмах і концтаборах, діяльність на еміграції. Документи та матеріали / упоряд. і відп. ред. М. Романюк. Львів, 2020. С. 149.

⁹⁰ ГДА СБУ. Ф. 13. Спр. 376. Т. 71. Арк. 96.

⁹¹ Група УПА «Говерля». Кн. 2: Спомини, статті та видання історично-мемуарного характеру... С. 127.

⁹² Содоль П. Українська Повстанча Армія. 1943–1949. Довідник І. С. 21.

⁹³ NARA. Т. 501. R. 217. F. 000 893.

⁹⁴ ГДА СБУ. Ф. 13. Спр. 376. Т. 35. Арк. 133.

⁹⁵ АЦДВР. Ф. 9. Т. 9. Од. зб. 001. Арк. 4; Українські націоналісти в боротьбі проти нацизму... С. 41.

⁹⁶ Історія українського війська (1917–1995) / упоряд. Я. Дашкевич. Львів: Світ, 1996. С. 546.

⁹⁷ Група УПА «Говерля». Кн. 2: Спомини, статті та видання історично-мемуарного характеру... С. 23.

⁹⁸ ГДА СБУ. Ф. 13. Спр. 376. Т. 66. Арк. 18.

тоді були сотні «Змії» під командуванням В. Андрусяка («Різуна») та «Месники» М. Дарабан («Дон»)⁹⁹. Унаслідок бою унесівці втратили 3 вбитими, 11 пораненими і декілька пропало безвісті, німці – близько 50–60 вбитими¹⁰⁰.

Загалом на території Станіславщини унесівців провели з німцями приблизно два десятки великих і малих боїв, а також низку дрібних зіткнень¹⁰¹.

Отже, впродовж 1943 р. на території Станіславської обл. було створено УНС, пророблено велику організаційну роботу з формування штабів, підрозділів і вишколу бійців, які того ж року вступили в бої проти німецьких окупантів. Відтак, УНС стала доволі потужною силою в області й на її базі у грудні 1943 р. розпочалося формування воєнної округи УПА «Говерля».

REFERENCES

Andrusiak, M. (2005). *Komandyry viddiliv 21-ho (Kolomyiskoho) taktychnoho vidtyнку UPA «Hutsulshchyna». Istoryko-biografichne doslidzhennia*. Kolomyia: Vik [in Ukrainian].

Arsenych, P. (1993). Storinky zbroinoi borotby UPA na Prykarpatti. Proceedings of the Scientific Conference of the All-Ukrainian Brotherhood of Soldiers of the Ukrainian Insurgent Army: *Orhanizatsiia Ukrainskykh Natsionalistiv i Ukrainska Povstanska Armiia. Istorii, uroky, suchasnist, Ivano-Frankivsk, 16–17 sichnia 1993*. (pp. 58–62). Stryi: TOV «UVIS» [in Ukrainian].

Bolianovskiy, A. (2004). Borotba UPA proty natsystskoho okupatsiinoho rezhymu. 1943 rik. *Ukrainska Povstanska Armiia u borotbi proty totalitarnykh rezhymiv. Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 11, 164–183 [in Ukrainian].

Chyzhevskiy, V. (2019). *Orhanizatsiia viiskovoi pratsi OUN*. Ivano-Frankivsk: «Lileia-NV» [in Ukrainian].

Dashkevych, Ya. (Comp.). (1995). *Istoriia ukrainskoho viiska (1917–1991)*. Lviv: Svit [in Ukrainian].

Demian, H. (2000). Hutsulshchyna u vyzvolnii borotbi OUN i UPA. *Narys istorii ta folklorystyky* (Pt. 2). *Vyzvolnyi shliakh*. 4, 36–55 [in Ukrainian].

Denyshchuk, O. S. (2008). *Borotba UPA proty nimetskykh okupantiv v 2 tomakh* (Vol. 2). Rivne: PP DM [in Ukrainian].

Dopira, B. (2003). «*Siromantsi*». *Viddil okremoho pryznachennia*. Lviv: NVF «Ukrainski tekhnolohii» [in Ukrainian].

Drohobyt'skyi, I. (2018). Osoblyvosti vykorystannia dosvidu zbroinoi borotby za derzhavnist 1918–1919 rokiv u spravi tvorennia Ukrain'skoi narodnoi samooborony (1943). *Novitnia doba*, 6, 32–40 [in Ukrainian].

Hrytskiv, R. (Comp.). (2008). «*Hrim*» *polkovnyk UPA Mykola Tverdokhlib. Spohady i materialy. Litopys UPA. Serii Podii i Liudy* (Vol. 5). Toronto; Lviv [in Ukrainian].

Ilnytskyi, V. I. (2017). Orhanizatsiia ukrainskoi narodnoi samooborony na terenakh karpatskoho kraiu OUN. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnogo*

⁹⁹ Забілий Р. Нарис історії куреня «Скажених». С. 126–127.

¹⁰⁰ ГДА СБУ. Ф. 13. Спр. 376. Т. 66. Арк. 18; АЦДВР. Ф. 9. Т. 9. Од. зб. 001. Арк. 4; Українські націоналісти в боротьбі проти нацизму... С. 42.

¹⁰¹ Денищук О. С. Боротьба УПА проти німецьких окупантів: у 2-х т. Рівне: ППДМ, 2008. Т. 2: Галичина та Східна Україна. С. 27–34.

universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: «Istoriia», 25, 122–128 [in Ukrainian].

Khmel, F. S. (1993). *Ukrainska partyzanka (z kraiovykh materialiv)*. Biblioteka Ukrainskoho Natsionalista (Vol. 2) Lviv: Shliakh Peremohy [in Ukrainian].

Kichak, I. (1994). *Ukrainske revoliutsiine pidpillia na Kolomyishchyni. Vyzvolnyi shliakh, 3, 316–320 [in Ukrainian].*

Lesiv, S., & Hantsiuk, P. (2016). *Kurin UPA «Promin»: istoriia formuvannia ta boiovyi shliakh viddiliv*. Kalush; Ivano-Frankivsk: Istorychnyi klub «Magura» [in Ukrainian].

Lesiv, S., & Koretchuk, Ya. (Comps.). (2014). *Melnyk Petro sotnyk UPA P. Khmara. Vohni povstannia. UPA na vidtynku Chornoho Lisu 1943–1945*. Kalush: Karpatskyi aktsent [in Ukrainian].

Lebed, M. (1993). *UPA. Ukrainska povstanska armii. Yii geneza, rist i dii u vyzvolnii borotbi ukrainskoho narodu za Ukrainku Samostiinu Sobornu Derzhavu (Pt. 1)*. Drohobych: «Vidrodzhennia» [in Ukrainian].

Moroz, V., & Vovk, O. (Comps.). (2009). *Voienna okruha UPA «Buh»: dokumenty i materialy. 1943–1952. Litopys UPA. Nova serii (Vol. 12, Pt. 1)*. Kyiv; Toronto [in Ukrainian].

Moroz, V. (2012, Berezen 7). *Pershyi komandyr «Siromantsiv». Shliakh peremohy, 10 (3011) [in Ukrainian].*

Pavlyshyn, L. S. (2010). *«Na hrani dvokh svitiv...»: spohady viiskovyka-banderivtsia*. Lviv: SPOLOM [in Ukrainian].

Ripetskyi, M. (Ed.). (2001). *Medychna opika v UPA. Knyha druha. Litopys UPA (Vol. 32)*. Toronto; Lviv: Vydavnytstvo «Litopys UPA» [in Ukrainian].

Prodanyk, D., & Humeniuk, V. (Comps.). (2015). *Kolomyiska okruha OUN: Dokumenty i materialy 1945–1952. Litopys UPA. Nova serii (Vol. 25)*. Kyiv; Toronto [in Ukrainian].

Romaniuk, M. (2014). *Ukrainska narodna samooborona ta formuvannia viddiliv Ukrainskoi povstanskoi armii na terenakh Zolochivskoi okruhy OUN (lito 1943 r. – persha polovyna 1944 r.)*, *Novitnia doba, 2, 37–48 [in Ukrainian].*

Romaniuk, M. (2015). *Rozbudova ounivskoho pidpillia Zolochivskoi okruhy v period nimetskoj okupatsii, Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist, 27, 253–265 [in Ukrainian].*

Romaniuk, M. (Comp., Ed.). (2020). *Ukrainski natsionalisty v borotbi proty natsyzmu: zbrojne protystoiannia, sprotyv v nimetskykh tiurmakh i kontstaborakh, diialnist na emi-hratsii. Dokumenty ta materialy*. Lviv [in Ukrainian].

Shankovskiy, L. (1975). *Trynadtsiat lit... (Dii UPA y zbroinoho pidpillia OUN na tereni viiskovoi okruhy ch. 4 «Hoverlia» v 1943–1956 rr.)*. In B. Kravtsiv (Ed.), *Almanakh Stanyslavivskoi zemli. Zbirnyk materialiv do istorii Stanyslavova i Stanyslavivshchyny (Vol. 1, pp. 163–193)*. New-York; Toronto; Munich: Naukove tovarystvo im. Shevchenka [in Ukrainian].

Siletskyi, V. (1993). *Borotba UNS ta UPA proty hitlerivskykh okupantiv na terytorii Stanislavskoi oblasti. Proceedings of the Scientific Conference of the All-Ukrainian Brotherhood of Soldiers of the Ukrainian Insurgent Army: Orhanizatsiia Ukrainykykh Natsionalistiv i Ukrainska Povstanska Armii. Istoriia, uroky, suchasnist, Ivano-Frankivsk, 16–17 sichnia 1993. (pp. 99–100)*. Stryi: TOV «UVIS» [in Ukrainian].

Sodol, P. (1994). *Ukrainska Povstancha Armii. 1943–1949. Dovidnyk I*. New-York: Proloh [in Ukrainian].

Sodol, P. (1995). *Ukrainska Povstancha Armiia. 1943–1949. Dovidnyk II*. New York: Proloh [in Ukrainian].

Sodol, P. (Comp.). (1992). *Hrupa UPA «Hoverlia». Knyha druha: Spomyny, statti ta vydannia istorychno-memuarnoho kharakteru. Litopys UPA (Vol. 19)*. Toronto; Lviv: Vydavnytstvo «Litopys UPA» [in Ukrainian].

Shtendera, Ye. (Ed.). (1979). *Chornyi lis. Vydannia komandy Stanyslavivskoho taktychnoho vidtynka UPA (Chornyi lis), 1947–1950. Peredruk pidpilnoho zhurnalu UPA. Knyha druha. 1948–1950. Litopys UPA (Vol. 4)*. Toronto: Vydavnytstvo «Litopys UPA» [in Ukrainian].

Shtendera, Ye. (Ed.). (1989). *Tretia Podilska Voienna okruha UPA «Lysonia». Dokumenty i materialy. Litopys UPA (Vol. 12)*. Toronto; Lviv: Vydavnytstvo «Litopys UPA» [in Ukrainian].

Tymochko-Kaminska, I., & Goliash, S. (Eds.). (1999). *Harasymiv I. Z yunatskykh mrii – u riady UPA. (Spohady roiovoho UPA). Litopys UPA (Vol. 29)*. Toronto: Vydavnytstvo «Litopys UPA» [in Ukrainian].

Tymkiv, V. (2013). Pochatky orhanizatsii viiskovoho vyshkolu UPA na Prykarpatti (cherven–hruden 1943 r.). *Halychyna. Vseukrainskyi naukovi i kulturno-prosvitnii kraieznavchyi chasopys*, 24, 118–122 [in Ukrainian].

Yashan, V. (1989). *Pid brunatnym chobotom. Nimetska okupatsiia Stanyslavivshchyny v Druhii svitovii viini 1941–1944*. Toronto [in Ukrainian].

Zabilyi, R. (2003). Narys istorii kurenia «Skazhenykh». *Ukrainskyi vyzvolnyi rukh*, 1, 126–127 [in Ukrainian].

Zabilyi, R. (2005). Polkovnyk UPA Stepan Frasuliak-«Khmel». *Ukrainskyi vyzvolnyi rukh*, 5, 192–202 [in Ukrainian].

Zabilyi, Z. (Comp.). (2007). *Remeslo Povstantsia. Zbirnyk prats pidpolkovnyka UPA Stepana Frasuliaka-«Khmelia»*. Lviv: Tsentr doslidzhen vyzvolnoho rukhu [in Ukrainian].

Viktor SENYTSKYI

*Keeper of Archival Funds of the II category
The National Museum-Memorial of Victims of the
Occupation Regimes «Loncky Street Prison»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1071-1802>
e-mail: exacted51@gmail.com*

THE CREATION OF UKRAINIAN PEOPLE'S SELF-DEFENSE ON THE TERRITORY OF THE STANISLAV REGION IN 1942–1943

The formation and activity of the UNS forces on the territory of the Stanislav region during the German occupation are shown. It was found that the UNS began to be created in the fall of 1942, as the Nadvirna County Military Headquarters and the Kalush District Military Headquarters. The circumstances of the appointment of I. Beleiovykh («Dzvinchuk») as the commander of the UNS in the Stanislav region was clarified. I. Beleiovykh's activity as the regional commander of the UNS is covered, his work in the military direction is shown, namely, creation of regional, district, and county military staffs and selection of personnel for various positions in staffs. Information is given about the regional military conferences that took place in the spring of 1943 in the Stanislav region, their decisions on the deployment of UNS forces,

the reaction of the UNS command, and the OUN leadership to the creation of the Halychyna division are summarized. The plan of the UNS command in Halychyna to create insurgent formations in the region is shown. The formation of the first kurins of the UNS on the territory of Stanislavshchyna – «Chorni Chorty» named after Yevhen Konovalets and «Haidamaky». It is shown that, in addition to two large insurgent formations (kurins), in the Stanislav region, small divisions were also formed – swarms and detachments of various numbers. All the changes that took place, with the number and number of insurgent formations in the Stanislav region during 1943, are analyzed. Special attention is paid to the German occupation forces in the region. The study also shows the insurgents' struggle against the Nazi occupiers, in particular, that the German occupation forces (Wehrmacht and police), feeling threatened by Ukrainian nationalists, launched offensive operations against the UNS in the study area after the defeat of the Red partisans in the Carpathians. During August-November 1943, there were constant battles between insurgent units and German occupation units.

Keywords: Ukrainian People's Self-Defense, OUN, Stanislav region, German occupiers, insurgent units